

M E D E D E L I N G E N
van de Stichting
Familie Vis van Zaandijk

Nummer 10, april 1983
Redactie: Jacob Vis JCz.
Dirk Vis

Adres: Lagedijk 120, 1544 BK Zaandijk

A A N O N Z E L E Z E R S

In december 1980 verscheen nummer 9 van de Mededelingen. We hebben toen niet kunnen vermoeden dat er meer dan twee jaar zouden verlopen eer het volgende nummer zou verschijnen. Het was dus geen opzet maar voornamelijk te wijten aan ziekte van een der redacteuren dat een zo lange tijd is verlopen.

We doen geen beloftes voor de toekomst maar hopen wel van harte te kunnen doorgaan met dit contactorgaan.

Stichting F A M I L I E V I S V A N
Z A A N D I J K

Op 23 augustus 1982 was het tien jaar geleden dat de Stichting Familie Vis van Zaandijk bij notariële akte werd opgericht. Dit jubileum is onopgemerkt voorbijgegaan. Toch zou er reden zijn geweest om eens terug te zien op die afgelopen tien jaar, waarin zoveel is gebeurd.

Het belangrijkste feit was wel de verschijning van de familiechroniek VIS A SAANDYK in augustus 1974. Een uitvloeisel daarvan was het op ongeregelde tijden verschijnen van deze Mededelingen waarin de mutaties zoveel mogelijk werden bijgehouden en allerlei nieuwe vondsten met betrekking tot onze familiegeschiedenis zijn gepubliceerd. Het belangrijkste van die vondsten bevat nummer 9 van de Mededelingen waarin de eindconclusie staat van de stamverwantschap tussen de Zaandijker en de Zaandammer families Vis. Op betrouwbare gronden werd die conclusie door ons getrokken, bijna veertig jaar nadat de eerste vermoedens van die verwantschap waren gerezen.

Het is nog niet te overzien welke gevolgen deze uitbreiding van het werkterrein voor onze Stichting zal hebben. Overwogen wordt wel de mogelijkheid om in een der genealogische periodieken in

beknopte vorm de volledige gemeenschappelijke genealogie te publiceren. Wel een tijdrovende bezigheid!

In de loop der jaren zijn een aantal familiereunies georganiseerd die, vooral bij de oudere leden, steeds warme belangstelling genoten. De laatste bijeenkomst was op 26 mei 1979. De laatste jaren werd de belangstelling minder wegens praktische bezwaren bij de ouderen. Toch deed een kern steeds weer blijken van verlangen naar een volgende bijeenkomst. Het is heel jammer dat de animo onder de jongeren, ondanks serieuze pogingen om die op te wekken, niet groot genoeg is om tot een nieuwe, eigen vorm van reunie te geraken.

Inliggend treft U een uitnodiging aan voor deelname aan een geplande reunie op zaterdag 11 juni 1983. We hopen van harte dat de deelname daaraan voldoende zal zijn om de bijeenkomst te laten doorgaan!

Het bestuur van de Stichting dat op 12 maart j.l. in jaarvergadering bijeenkwam bestaat thans uit de volgende leden: Dirk Vis (Voorzitter/secr.), Jacob Vis JCz. (Penn.), mevrouw A.C.M.Avis-Vis en de heren Anton Peters, Piet Vis, Jacob Kuyt, Laurens G.Vis en Heyme Vis Jansz., welke laatste in deze vergadering als bestuurslid is geïnstalleerd. In zijn persoon mogen we de vertegenwoordiger van beide linies van de familie Vis verwelkomen.

O P L A G E V A N D E 'K R O N I E K'

De oplaag van ons familieboek VIS A SAANDYK is nog steeds niet geheel uitverkocht. Steeds werd jaarlijks nog een aantal verkocht maar dit wordt steeds minder en stagneert nu vrijwel geheel. Opdat de resterende exemplaren toch een goede bestemming krijgen besloot het bestuur om uitsluitend voor familieleden tegen de sterk gereduseerde prijs van f.47,50 per exemplaar (exclusief eventuele portokosten) het restant beschikbaar te stellen. Opgaven aan Jb.Vis JCz., Lagedijk 120, 1544 BK Zaandijk.

H E Y M E V I S
E E N J O N G E R E T A K
V A N D E F A M I L I E V I S V A N
Z A A N D Y K

In nr. 9 van deze Mededelingen is het bewijs volledig opgenomen van de gemeenschappelijke oorsprong van de familie Heyme Vis (Zaandam/Wormerveer) met de familie Vis van Zaandijk. De gemeenschappelijke stamvader van beide familietakken is Jacob Pietersz. Viscoper, de kleinzoon van Oudt-Heyn. Deze Jacob Pieterszoon is geboren omstreeks 1545. De conclusie ligt voor de hand dat ook hij al met de naam Vis moet zijn aangeduid. Dat was in een tijd toen familienamen nog geen vaste officiële juridische betekenis hadden. Het is bekend hoe vooral ook in de Zaanstreek met familienamen heel vrij werd omgegaan en hoe b.v. zoons uit één gezin, volwassen geworden, verschillende achternamen dragen, wat bij genealogisch onderzoek moeilijkheden oplevert.

Toch werden bij die naamgevingen oude gebruiken gevolgd. Het was een middel om belangrijke familieleden ook van moeders kant in de naamgeving als het ware te laten voortleven. Des te meer treft het dat de familienaam *V i s* blijkbaar al in de tweede helft van de 16e eeuw zodanig vast gebruik is geweest dat dit ruim vier eeuwen later nog bijdraagt tot het bewijs van verwantschap. Toch moeten we hierbij twee dingen nog opmerken. Ten eerste het feit dat de vishandel die aanleiding gaf tot de familienaam, via de aanduiding 'Viscoper' van een zodanige omvang en betekenis moet zijn geweest dat deze duidelijk naar voren kwam in de Zaanse economische bedrijvigheid van de 16e eeuw, de compagnieschap tussen Pieter en Aeriaan Heyndrickszonen met name.

In de tweede plaats moeten we weten dat naast deze twee aanwijsbare lijnes van de familie Vis er zowel van Oudtheyn als van zijn zoons en zelfs ook van Jacob Pietersz. Vis(coper) in de mannelijke lijn families afstammen die *n i e t* de naam Vis zijn gaan voeren maar die, uit genealogisch oogpunt beschouwd, feitelijk in de familiegeschiedenis van dit geslacht thuishoren. Er valt natuurlijk niet aan te denken om het onderzoek zover uit te strekken!

Men kan zich afvragen wanneer het bewustzijn van de saamhorigheid van beide takken is verdwenen. Het ligt voor de

hand dat de Zaandijker Jan Pietersz. Vis, geboren in 1626 en de op het kalf wonende Oostzaandammer Jacob Heymersz. Vis, geboren omstreeks 1635, elkaar als volle neven hebben gekend en erkend. Maar dan zullen hun kinderen ook nog daarvan geweten hebben. De nakomelingen van Jacob Heymesz. zijn doopsgezind geworden, de Zaandijker Vissen bleven hervormd. Dat vooral zal voor de latere generaties oorzaak van verwijdering zijn geweest en ten slotte geleid hebben tot de mening: we zijn geen familie van elkaar.

Heeft het zin om zich nu weer bewust te worden van deze oude relatie?

Uit nuchter en zakelijk oogpunt bezien schijnt het misschien iets van weinig betekenis. Maar wie zich met genealogie bezig houdt doet dat niet uit nuchtere en zakelijke overwegingen. Mijzelf geeft het grote voldoeningdat mijn vermoeden na vele jaren werd bevestigd. Uit genealogisch oogpunt is het interessant dat een verwantschap die 4½ eeuw terug zijn gemeenschappelijke oorsprong vindt, kon worden vastgesteld. Dat beide takken van de familie Vis hun hoofdzetel - de Zaan - door de eeuwen heen zijn trouw gebleven is even opmerkelijk als het feit dat beiden in het Zaanse industriële leven een rol van betekenis hebben gespeeld. Mijns inziens heeft het dus zin om de belangstelling over beide takken uit te strekken. In dit verband is het ook aardig om op te merken dat een aantal afstammelingen van de Zaandijker Jacob Vis tevens afstammen van de Oostzaandammer Heyme Vis, dus een toenadering via de kwartierstaat!

We geven hierbij een kort résumé van de familie Heyme Vis waaruit blijkt hoe ook deze familie zich in de 19e eeuw in verschillende takken heeft gesplitst.

We zien hoe de hierboven genoemde Jan Heymesz. Vis (1765-1818) in de verfmalerij door zijn oudste zoon Heyme Vis Jansz (1796-1867) wordt opgevolgd. Deze laatste is de vader van Heyme Vis Jr (1827-1914) wiens oudste zoon Dirk de zaken voortzet en ten slotte Dirk Hendrik Vis (1890-1982) de laatste directeur werd van de meer dan drie eeuwen oude verfindustrie. Een jongere zoon van Heyme Vis Jr, eveneens Heyme Vis (1856-1913) plantte een tak van de familie over naar de Verenigde Staten. Albert Vis, jongere broer van Heyme Vis Jr., was de stamvader van de tak der dominees Vis.

De tweede zoon van Jan Heymesz. Vis, genaamd Albert Vis (1801-1848) begeeft zich in de pellerij en is de stamvader van de Wormerveerse tak. Zijn kleinzoon Simon (1850-1885) echter gaat in de landbouw (Schagen).

Heynric Pietersz. Oudt-Heyn

1470

Pieter Heynricszoon, viscoper

1515

Jacob Pietersz. Viscoper

1545

tr. Dieuwer Heymesdochter

Pieter Jacobsz. Vis
1585

Heyme Jacobszoon Vis
1600

Jan Pietersz. Vis
1626

Jacob Heymesz. Vis
1635

Jan Jansz. Vis
1658

Heyme Jacobsz. Vis
1662

Dirk Jansz. Vis
1702

Jan Heymesz. Vis
1688

Jan Dirksz. Vis
1730

Heyme Jansz. Vis
1729

Jacob Jansz. Vis
1784

Jan Heymesz. Vis
1765

tr. Aaltje van Bergen

tr. Trijntje Cleyndert

Jan Vis 1802
Pieter Vis 1806
Cornelis Vis 1811

Heyme Vis 1796

Albert Vis 1801

Heyme Vis 1827	Albert Vis 1832	Jan Vis 1823	Albert Vis 1832	Gerrit Vis 1838	Klaas Vis 1843
O-Zaandam; USA	passim	Schagen	Wormerveer	Utrecht; N.I.	Wormerveer
Verfindustrie	predikante	landbouw	pellerij	div.	pellerij

*Stamverwantschap van de families

V I S V A N Z A A N D Y K
(de oudere tak)

en

H E Y M E V I S
(de jongere tak)

DE BRIEVEN VAN GERARD
ADRIAAN VIS

Het is in de nazomer van het jaar 1907 dat Gerard Vis kan gaan genieten van de kansen die zijn nieuwe positie in Amsterdam hem biedt na de troosteloze jaren in Doetinchem. Het zijn blijkbaar de 'Spoorwegen' die hem voor zijn ontwikkeling buitenlandse reizen aanbieden. De directe aanleiding voor de hieronder volgende italiaanse reis valt niet uit de voorafgaande brieven op te maken.

Lugano 16 Sept. '07

L.M. Broers & Zus!

Vooreerst ter geruststelling eventjes "alles gaat uitstekend". Volgens mijn briefje zou ik in Locarno moeten zijn doch ben zoo U ziet in Lugano. Door het gesprek met den Heer van Dulm die in deze streek zeer goed bekend was doordat hij er meermalen kwam met de Hr. Aberson en Frowein .. (Tabak-Weenen) wijzigde ik mijn plan wat zeer goed bleek te zijn. Uit Keulen-Basel-Göschenen zult U postkarten hebben ontvangen. 't Was een hoogst interessante reis hierheen. 'k Heb nog vrij goed geslapen en was vandaag "zoo lekker als kip". In Brussel hadden we 20 minuten oponthoud, circa kwart vóór twaalf stond ik met mijn expresstrein voor de St Gotthard, en 22 minuten later werden we uit de duisternis verlost. Welk een prachtige natuur, groote bergen met besneeuwde toppen. Circa half twee ongeveer 12 minuten te laat volgens het spoorboekje (niet veel voor zulk een afstand) waren we te Bellinzona.

'k Heb daar koffie gedronken en ben toen naar Locarno gegaan om te eten. Prachtige niet op papier weer te geven natuur en - mijn gelukster van altijd nog - prachtig zonnig weer, een beetje warm natuurlijk - ik vind hier de zomer nog weer terug.

Met mijn vrijbiljetten gaat alles maar prachtig, op vertoon ervan gaan de conducteurs in postuur en slaan aan, echt militairisch en behandelen me alsof ik Inspecteur was.

Morgen reis ik door naar Como-Mevaggia-Parlazzo en hoop 'savonds Milaan te bereiken. Milaan heeft mij van Dulm voorgesteld als een 2e Parijs dus dat belooft iets.

Alles is hier overigens verbazend vreemd voor mij, aan Duitschland was ik nog even gewend, doch hier dat Italiaansche land met zijn vreemde steden voel ik mij thuis als een vreemdeling in Egypte; doch des te beter, zooveelstemeer valt er voor mij te leeren.

Voorzichtigheid en overleg wordt bij alles in acht genomen want dat mag hier wel -

dus U kunt gerust zijn. Morgen schrijf ik meer. Adio. Giuseppe Antonio (Geurdt) (Vanuit Hotel Milan, Gare et Trois-Suisses te Lugano).

Hôtel de France - Milano 17 Sept. '07.

L.M!

Zoeven ben ik in uitstekende conditie te Milaan aangekomen. Om half 8 reed ik het prachtige marmeren station met de Italiaansche Express door 2 groote, zware locomotivo getrokken binnen. Mijn verwondering bereikte toen ik uit 't station kwam haar toppunt zulk een kolosale werelddrukke. Nooit moeder heb ik ondervonden wat ik vandaag alzo van Italië zag, en wat mij morgen en overmorgen te Milano nog te wachten staat.

Broers en Zus spaar toch zoo hard als mogelijk is om hier de wereld te kunnen zien. Gisteravond heb ik te Lugano een Variété Concerte bijgewoond echt Italiaansch en interessant. Vanmorgen heb ik goddelijke wandelingen gemaakt door Lugano en ben om 1 uur per stoomboot over het Lago di Lugano gereisd (ook al op mijn vrijbiljet) naar Capo Lago, een zeer eigenaardige bergplaats. Van Capo Lago reed ik per trein naar Como, prachtig gelegen aan het Como meer.

Even voor Como te Chiasso was het douane voor Italië. Sigaren zijn belast met 20 centecimi per sigaar alzo voor mijn 30 lievelingen circa 3 gulden. 'k Heb echter bijzonder geboft, daar ik geen internationale trein had dacht men blijkbaar dat alle reizigers uit Capo Lago en Porlezza kwamen en er alzo niet veel te vinden was. Mijn tasch werd een klein beetje omgerommeld en toen mocht ik binnen het ijzeren hek waar we met z'n allen als schapen in een hok werden opgesloten tot de trein weer voorkwam, je kunt zoowat beleven.

Van het Italiaansch dat ik geleerd heb, heb ik groot gemak want zonder dat zou ik vaak raar te kijken staan vooral met het betalen en treinen vragen, biljetten laten stempelen etc. Van den winter studeer ik bepaald dus door.

Italië bevalt mij bijzonder, de warme zon heeft de frissche roode kleur, die ik in uw koud waterig Holland nooit te pakken kan krijgen, op mijn wangen terug gebracht.

Van de vrouwen hier zal ik U bij mijn thuiskomst ook eens iets vertellen, dit vast vooraf: de Hollandsche zijn schimmen bij de prächtfiguren hier, zwart haar en mooie schitterende oogen; welwillend en vriendelijk, te Lugano heeft er me een naar de statie gebracht aardig vindt u niet?

Morgen ga ik Milaan bezichtigen en Ansichten schrijven naar mijn kennissen. etc. .... Adio! Uw overgelukkige zoon Giuseppe.

Grand Hôtel Colombe d'Or, Verona 18 Sept.
'07.

L.M., Brs., Zusje,

't Is thans Donderdagavond; zooals ik U in mijn vorige brief beloofde zou ik van hier schrijven.

Hedenmiddag ben ik per treno direttissimo (3 prachtige D wagens getrokken door 2 reuzen-locomotivo) om 15 ore te Verona aangekomen en afgestapt in Albergo Colombo d'Oro. Ten eerste alles gaat prachtig en uitstekend. Nog nooit en nimmer heb ik zulk een prachtige reis gehad, het andere wat ik zag (en dat was toch ook interessant) wordt door dit alles verre - verre overtroffen. 't Is hier echt Oostersch die reusachtige gebouwen, kerken en tempels, die eigenaardige Italiaansche taal. Deuren heeft men hier voor de winkels niet, meest groote witte linnen gordijnen. De straten zijn geplaveid met zeer groote steenen, zoiets wat wij een kerkhofzerk noemen. De militairen dragen groene hoeden met veeren en kranige uniformen. Ik gevoel mij volstrekt niet eenzaam wil ik praten dan spreek ik maar iemand aan, ieder is even welwillend en vriendelijk, warm bloed hebben de meesten hier en hartelijkheid, juist wat die flegmatieke koude Hollanders mankeert; hier voel ik mij recht thuis onder de heerlijke Italiaansche zon, 'k zou hier kunnen leven en Holland vergeten.

Te Milaan heb ik 2 prachtdagen van kunstgenot doorleefd. De prachtige Dom (geheel uit wit marmer van boven tot onder) heb ik in 't bijzonder bewonderd en geheel beklommen. De schilderijen uit "La Breba" heb ik gezien en trof ook Hollandsche schilders aan. In de Dom had ik een aardig gesprek met een klein Italiaansch jongetje.

'k Heb gegeten in Italiaansche restauraties o.a. risotto milanese (toen ik op-hield vroeg de cammeriere "basta signore?") ik dacht aan A een Zondag / macharoni, Italiaansche koekjes, prachtig fruit, noten, perziken, versche vijgen (heerlijk). Te Lugano kocht ik perziken 2 voor 2½ cent, hier in Verona een paar fijne peren ze zitten in de tasch doch ik vrees dat ik voor mijn thuiskomst tot opeten zal moeten overgaan, om bederf te voorkomen.

Mijn body blijft onder al de genietingen prachtig en uitstekend, ik voel sterker te zijn dan op mijn vorige reizen.

Over 't algemeen beweeg ik mij in de hôtels weer beter als vroeger, 't is thans alles Fransch van Maandag 't gaat heerlijk Fransch blijft toch ook altijd een mooie taal.

Gisteravond ben ik in gezelschap van

een Spaansch-Italiaansche (een mooie zwart kop) naar het Theatre Eden te Milaan geweest. Een pracht van een theater, Amsterdam is er niets bij. Later zijn we nog in een marmeren kelder geweest waar rolschaats gereden werd. Een aardig avontuur waar ik als ik weer in Holland terug ben nog wel eens over denken zal.

Van middag heb ik Verona voor een deel gezien, een prachtige stad vol oude bouwwerken o.a. de groote Arena waar ten tijde van Nero stierengeveschten en gevechten met torrédors en leeuwen gehouden werden. Verona ligt aan de Adige een blauwe rivier (A zal het wel weten). Anstonds ga ik naar de Piazza () waar de Italiaansche lijfgarde concert geeft. Er liggen hier veel militairen; toen ik vanmiddag boven op de muur van de Arena stond ging juist de muziek spelende voorbij - een interessant gezicht 'k voelde mijn bloed sneller stromen. Zooveel kerkenpracht als ik hier en te Milaan zag valt ~~net~~ in woorden uit te drukken, wie hier nog zegt er is geen God die is geen mensch dat nadenkt.

Klein voel ik mij hier in deze omgeving, dankbaar gestemd voor alles wat ik hier doorleef en ondervind. Wie verwaand en trotsch is wordt hier wel anders.

Prachtig helstralend zonnweer blijft mij steeds begeleiden wat een groot geluk te achten is.

Nu thans heb ik geen tijd meer, Zaterdag ontvangt U thans brieven uit het sprookjesland Venetië.

Bij alles wordt voorzichtigheid en overleg te baat genomen, meermalen denk ik dagelijks aan m'n goede moeder dus geen ongerustheid. Zou 'snachts maar rustig doorslapen al ben ik onder Italiaansche hemel. () Uw overgelukkige zoon en broer

Giuseppe.

Modern Hotel M A N I N , Gambrinus-Halle, Grand Restaurant, S.Marc (Bacino Urscolo) Venezia 20 Sept. 1907.

L.M!

Nooit, nooit heeft uw zoon zooveel schoons gezien, vreemde dingen ondervonden en onvergetelijke momenten doorleefd. 't Is mij totaal, totaal onmogelijk in woorden laat staan op papier weer te geven welk een stad Venetië is. Zij die er nooit zullen komen missen enorm veel. In 't kort zal ik U mededeelen hoe 't mij sinds ik te Verona was gegaan is. Te Verona ben ik 'savonds (Donderdagavond) naar de muziek v.d. Italiaansche Garde geweest die bij de Arena gehouden werd, zeer interessant. In 't Hôtel Colombo d'Or maakte ik kennis met de 1ste Hollander die ik op mijn reis aantrof de Heer van der Tak, Consul van Nederland te

Nantes die met zijne zuster uit den Haag een tour door Italië maakte.

Ik had mijn visitekaartje overhandigd. Hedenmorgen aan het ontbijt te Verona ontmoetten we elkander weer. Uw naam komt mij zeer bekend voor Mijnheer Vis. Ik heb vroeger toen ik in den graanhandel was meermalen zaken gedaan met een firma G. Vis uit Amsterdam, de jonge heer Vis ken ik wel 't was circa 1875 is U daar misschien familie van. Ongetwijfeld, was mijn antwoord, van zelf, de jonge heer Vis was bepaald mijn vader.- De heer van der Tak vond de samenloop van omstandigheden zeer eigenaardig zoodat we besloten samen te reizen.

't Was dan ook vanmorgen 10 uur toen ik per express-trein 1ste klasse D en restauratiewagen getrokken door een locomotivo electrico met een snelheid van 100 KM per uur in gezelschap van den consul en zijne zuster van Verona naar Venezia reisde. Te Venetië namen we voorloopig afscheid daar ik in Hôtel Manin ging logeeren en zij in Hôtel Beau Rivage. We spraken af Zaterdag en Zondag gezamenlijk Venetië te bezien. Per gondel ging het van de statie naar Hôtel Manin, meermalen vraag ik mij af of ik eigenlijk wel dezelfde persoon ben in zulk een zonderlinge omgeving leef ik.

Alles bevalt mij best, mijn gestel is uitstekend, prachtig zelfs. 'k Heb vandaag juist nog een week over en geld genoeg dus zal hier in het sprookjesland eens rustig een dag of drie, vier gaan genieten. Wat een heerlijkheid, oh moeder wat een geluk en genot ondervind ik in mijn leven de belooning voor de treurige jaren te Doetinchem is groot, zeer groot.

Vanmiddag was ik eerst weer alleen, bezichtigde de St Marcus Kerk en kwam toen in kennis - om alleen te blijven is voor zoon niet aangewezen - met 2 dames en 1 heer uit Budapest. De kennismaking viel van beide zijden zeer in de smaak en we besloten gezamenlijk zeer gezellig de groote badplaats Lido te bezoeken.

Een prachtige tocht per stoomboot. Ook thans ondervond ik weer wat de dames verschillen bij die ellendige stijve preutse juffers bij U in Holland, vergeef mij de verwensching maar zij is meer dan gegrond. Te Lido ging ik baden, een van de dames zeide ook direct ik ga ook mede, de anderen gingen in de restauratie waar concert was.

Samen ik en mijn meisje uit Budapest kochten we biljetten, haalden badcostuums en gaven ons geld in bewaring. We namen 2 badkamers natuurlijk naast elkander dat is gezellig dan kan men nog eens praten en gingen op de vraag Sind Sie fertig zamen baden in de Adriatische Zee. Gezellig niet

waar, wat kan men een aangenaam leven hebben als de dames ook vriendelijk zijn. Wat een verschil bij die Hollandsche, ik verfoei ze op 't moment. Vanavond zijn we samen naar 't muziek geweest en zond U een ansicht met de handtekeningen van mijne vrienden. Zoo-even zijn we in de maneschijn gaan gondelen. O Moeder wat een schoonheid en genot, nooit zal ik het vergeten. Morgen gaan we weer samen het Doge-paleis zien en Zondag ben ik in gezelschap van den Heer v d Tak.

Nu ik heb geen tijd meer, 't is twaalf, mijn mandje wacht mij, 't is precies een wiegje, een groote witte sluier is er omheen voor de vliegen, aardig nietwaar? 't Doet mij aan mijn jongensjaren denken. Waarschijnlijk zal mijn reis wat langer duren dan ik denk, liefst zoo lang mogelijk. Als mijn plan zoo blijft ga ik Maandag van hier naar Dezenzano, steek vervolgens het Garda Meer over en reis dan naar Tyrol naar de steden Brixen en Botzen die zeer mooi moeten zijn.

München laat ik dan allicht schieten en reis direct uit Oostenrijk naar Holland terug doch daar wil ik thans nog niet aan denken.

Totziens, ik schrijf allicht nog nader. Hartelijke groeten van Uw overgelukkige zoon Giuseppe.

Mijn meisje uit Budapest vind mijn Hollandsche cigarettten heerlijk, ze zal mij ook ansichten zenden naar Amsterdam.

Venezie 22 Sept. 1907, Zondagmiddag.

L.M.-Brs.-Zusje!

Venezia en nogmaals Venezia schoone prachtige stad ik kan geen afscheid van U nemen. "Geurdt" (wat een gemeene naam) zegt meermalen tot mij nu is 't genoeg, je moet vertrekken. Doch "Giuseppe" antwoordt steeds:"geen kwestie van, hij blijft hier"; en zoo is het dan Zondag geworden, de vierde dag dat ik hier ben. Vanmorgen bij Zonsopgang voer ik per stoomboot naar het station, had een aardig gesprek met den Chef die juist de snel-trein naar Milaan liet vertrekken en bezocht daarna de groentenmarkt. Dit laatste was interessant, al die gondels beladen met de prachtigste zuidvruchten die hier aan de marmere kade stilhouden. 'k Heb nog nooit zoo heerlijke en zooveel vruchten gegeten (veel perziken) als hier, zoo'n groote peer is geschild zoo zacht dat je hem gewoonweg heelemaal opzuigt. Vruchten mede naar Holland brengen zal wel niet gaan, zij zijn er veel te rijp voor.

De huizen zoo aan 't water doen hier veel aan de Zaanstreek denken, de menschen veel aan die bij ons in Amsterdam en in 't algemeen aan de Hollanders in hun manieren.

(wordt vervolgd)

A A L T J E V A N B E R G E N

met haar gezin op reis

Ao 1 8 0 9

(vervolg)

Dus na een boterham en een glas wijn te hebben gebruykt gingen wij te bed en sliepen spoedig gerust in tot aan den morgen.

Des morgens bevonden wijdat onze Castelein tevens een welgestelde boer was, zo dat wij veel beter gelogeerd waren dan wij in het eerst dagten.

Ten 9 uren vertrokken wij van daar, passerden Vuuren en Dalem, hier aan de overzyde van de rivier de Waal legt het Slot Loevenstein en de stad Woudrichem. 10½ Uur arriveerden wij te Gornichem (sic), ons intrek nemende in 't logement de Doelen, daar smiddags gegeten, en des namiddags met Neef Vis gewandeld na Dalem tot aan het veer op Loevenstein zijnde ¾ uur van de stad, alwaar wij overvoeren, en toen het slot bezigtigde, het welk van buiten er nog formidabel uitziet doch van binnen bouwvallig. De kamer alwaar Hugo de Groot gevangen gezeten heeft is nog te zien, maar men kan er niet ver in gaan uithoofde dat de vloer welke de eerste verdieping is, grotendeels is ingevallen. De kamer van Hogerbeets welke een verdieping hoger ligt, was niet te zien uithoofde die voor een bergplaats diende van krijsbehoefte.

De muuren zijn van 6 tot 8 voet dik, het welk men op de plaatsen daar de vensters zijn kan zien, en uit deze vensters heeft men een fraay gezigt op de rivier en de omliggende plaatsen. Verder was hier niet merkwaardigs, en het(?). Wij waren blijde dat onze vrouwen niet mede waren gegaan, daar er buiten de gewone bezetting 200 Engelsche krijsgevangenen waren die, doordien het Zondag was, wat uitgelaten zich aanstelden, en buiten de menschen lagen er ook zo veel vloijen in bezetting dat wij, vertrokken zijnde, bevonden ettelijke deserteurs van dat soort bij ons te hebben die ongemerkt onder de schildwagts waren ontsnapt.

Van daar begrepen wij niet meer onzen ouden weg te gaan maar huurden een zijlhengst en voeren daar mede tot aan Gornichem, en kwamen savonds om 8 uren bij onze vrouwen en kinderen in ons logement te rug, die toen juist bezig wa-

ren met een kopje thee te drinken voor aan de straat, waar het zeer levendig en vrolijk was.

Maandag 25 July smorgens half elf uur vertrokken van daar. Vooraf hadden wij de rijtuigen laten gaan, om de rivier de Waal te passeeren, zijnde de gelegenheid ongunstig. Wij dan gingen ook sloop in een hengst en dit vertoefde zo lang eer dat hij afvoer, dat onze rijtuigen ontrent over waren. Na een groot half uur varens kwamen wij aan het veer Sleewijk genaamt aan, en vonden daar onze rijtuigen gereed en reden 11¼ uur van daar door het Land van Altena, welke door deszelfs bouwlanden beroemd is. Toen kwamen wij aan het Kievits veer, daar overgevoeren, reden door Waspick tot aan de Oude Maas, daar wij weer moesten overvaren. Toen passeerden wij Raamsdonk, een knap dorp, tot aan de rivier de Donge daar wij voor de 4de keer moesten overvaren. Deze laatste drie rivieren zijn wel klijp en bijeengenomen niet veel wijder dan de Waal alleen, maar het was toch moeylijk op en afkomen, door dien het laag water was en de oevers dus zeer week kleyagtig waren.

Vandaar vertrokken op Oosterhout, alwaar wij wat zouden vertoeven, en toen wij vernamen dat de Castelein in de 3 Goude Bellen, genaamt Van den Corput, ham, brood en goeden wijn had, lieten wij ons dit voorzetten alzo het ons te laat zoude worden om te Breda, alwaar onze rijs na toe was, te eeten.

Vooraf bezagen wij nog een Nonnenklooster, waar in 40 nonnen huisvesten; enige van dezelve kwamen te voorschijn, voor houten traliën, en verkogten daar enige liefhebberijen, door hun gemaakt, aan onze vrouwen. Verder bevonden wij dat ze zeer nieuwsgierig waren om te weten wat er buiten hun omging, door enige vragen aan ons te doen ten opzichte van het staatkundige en van de prijzen van coffy, thee als andersints. Verder gedroegen zij zich ten opzichte van ons allen zeer vriendelijk; bijzonder hielden zij van de kinderen.

Te rug gekomen zijnde gebruikten wij het bestelde, het welk ons zeer goed smaakte, echter begonden wij hier de Hollandsche zindelijk(heid) wat te missen, en de kastelein bevonden wij van een ruwen, doch tevens ook vrolijken aard.

Vervolgens reden van daar na Breda en kwamen daar ruim 7 uren des avonds aan, stapte af aan 't logement Au Prince Car-

dinal en bestelde daar ons logement en soupé, hetwelk ons ook op zijn tijd goed wierd opgedischt.

Den volgende morgen maakte wij kennis met de Heer Kievits en Olivier, ook met de Heer Erkelens welke gehuwd was met F. van Eeden van Crommenie. Met deze eerste vrienden bezigtigde wij smorgens de stad en de Grote Kerk, welke door deszelfs oudheidsstukken bezienswaard is. En met de laatste deden wij smiddags een tourtje om de stad, door Ginneke, het Bosch en door het Haagje, dronken intusschen thee, vermaakte ons met kolven en vertrokken weer na de stad, gingen toen na de Sociteit met de Heeren en soupeerde des avonds gezamenlijk in ons logement, het welk zo wel geviel dat het laat in den nacht wierd eer dat wij om scheiden dagten.

Woensdag den 27ste vertrokken wij van daar des morgens 11 uren op ter Heyde, daar de paarde gevoerd en wij ons wat ververscht. Vervolgens op de Hoge en Lage Zwaluwe tot aan het veer om over te varen.

Doch vooraf hielden hier het middagmaal en toen gingen wij sloop in een klijnen Hengst, zijnde het weder Mooij en de wind gunstig zo dat wij het Hollands Diep in 3/4 uur overzylde.

Het duurde intusschen lang eer dat onze rijtuigen waren ingescheept, zo dat wij op ons gemak thee dronken eer dat zij over en uitgescheept waren. Hier bevonden wij ons in de zogenaamde Prince- of Oranje Polder. Toen onze rijtuigen gereed waren vertrokken wij na Dortrecht, een uur van hier gelegen, alwaar wij half zeven uren aankwamen, nemende onzen intrek in het Hotel Bellevue, het welk om deszelfs legging, aan de vereniging van Maas en Rhijn, alle regt heeft om dien naam te dragen. Hier vonden wij onze koffers etc., die wij van Gorkum op hier hadden gezonden en te gelijk hadden wij ook logement besteld dus was alles in orde.

De volgende dag smorgens de koornmarkt bezocht, de Grote Kerk bezigtigd en een tourtje om de stad gewandelt. Na de middag de houtvloten bezigtigd en getourt na Sgravendeel.

Vrijdag den 29ste vertrokken van daar, voeren over den Rhijn op Papendrecht alwaar onze Rijtuigen gereed stonden; reden van daar door de Alblasserwaard, over Alblasserdam tot aan het

Krimper Veer. Daar overgevaaren over de Lek op Krimpen aan den IJssel alwaar wij andermaal moesten overvaren. En kwamen vervolgens ten 2 uren te Rotterdam en dineerde aldaar in het Kleinschippers Huis en vertrokken van daar 6½ uur over Delfshaven, schiedam, Vlaardingen tot Maas Sluis, zijnde het toen 9 uur. Logeerde in het Logement de Zon, alwaar het ons zo beviel dat het niet aan te prijzen is om er te logeeren.

Den volgende dag smorgens legde wij ene visiete af bij onzen vriend V. d Jager, en bezigtigde voorts het voornaamste van Maas Land Sluys en vertrokken van daar des middags om 12 uren over Maasland, Schipluiden tot Delft. Bestelde het middagmaal in 't logement ... .. en bezigtigde intusschen dat het gereed wierd gemaakt de kerken, welke zo als bekend is door derzelver prachtige graftombes bezienswaard zijn.

Te rug gekomen dineerde wij en vertrokken van daar 4½ uur over den Haag, door 't Haagse bosch, 't Huis ten Dijl naar Leiden alwaar wij om 6½ uur aankwamen in het logement de Goude Engel bij van Rossem. Dien avond bezigtide wij nog het gerunieerde (sic) gedeelte der stad van 12 Jan. Ao 1807.

Den volgende dag zijnde Zondag den 31ste July wandelde wij des morgens de cingels der stad rond, dineerde dien middag nog aldaar en vertrokken ca. half vier uren vandaar langs de nieuwe Straatweg na Haarlem, na intusschen te Hilgom, alwaar het zeer druk was, wat vertoeft te hebben.

Ten 7 uren kwamen wij in den Hout bij Piepenbrink en amuseerde ons zeer goed door dien het een schone avondstond was en er ingevolge hier van ene menigte menschen bij een waren.

Den volgende morgen zijnde den 1 Augustus en de laatste dag van onze Rijs, vertrokken wij van daar op Amsterdam en namen onzen intrek in het logement de Zwaan op de Nieuwendijk. Spoedig vernamen wij tot ons genoeg, alzo het markt-dag was, dat thuis alles wel was en wij hadden het dien morgen druk met visietes afteleggen en dien optewagten in ons logement tot dat het 2 uren werd toen onze vrienden vertrokken en wij ons nog voor de laatste maal op onze voyage met een lekkere maaltijd amuseerde. Waar na wij met de buiksloter overvoeren, te Buiksloot nog thee dronken en van daar met het Rijtuig na huis reden waar wij savonds om .. uren alle gezond arriveerden en wij het aldaar mede zo bevonden.